

Karadeniz'in yeşil incisi

Karadeniz'in yeşil incisi olarak adlandırılan çay, başta Rize olmak üzere Ordu, Giresun, Trabzon ve Artvin şehirlerinde üretimi gerçekleştiriliyor. Türkiye bir yandan kendi çay ihtiyacını karşılarken diğer ülkelerin de çay ihtiyacını karşılıyor.

Çay, Türkiye'de Gürcistan sınır bölgesinden, Ordu ili Fatsa ilçesine kadar uzanan alanda yetiştirilmektedir. Çay üretimi sırasıyla Rize, Ordu, Giresun, Trabzon ve Artvin illerinde gerçekleştirilmektedir. Çay bu illerde yaşayan çiftçi kesimin birincil geçim kaynağıdır. Hayatın her alanında hızla artış gösteren organik ürünlerin ve daha özelden organik çayın yeni bir ürün kategorisi olması, henüz tüketicilerde yeterli farkındalığın oluşmaması gibi etmenler organik çayın bir yaşam tarzına dönüşmenin önemli nedenleri olabilir. Tüm bunlara ek olarak organik çay fiyatının konvansiyonel çaya oranla çok yüksek olması da bu durumun bir başka önemli nedeni olarak sayılabilir. Günümüzde tüketiciler organik ürünlerin tercihinde ekosistem ve insan sağlığı açısından daha bilinçli üretici de oldukları görülmektedir. Dünyada çay tüketiminde birinci sıradan olan ülkemizin 2003 yılında ÇAYKUR tarafından başlayan organik çay tarımına yönelik adımlarını 2007 yılında üretici kayıtlarının başlaması takip etmiştir. Türkiye "de ÇAYKUR" un yansira özel sektör bazında özçay, Karali çay organik çay üretimi yapmaktadır. Özel sektörde ilk organik çayı Özçay Kooperatifi ve Karali Çay 2002 yılında üretmiştir. Yıllara bağlı olarak organik çay tarımı yapan üretici sayısı 11.827 değerine ulaşarak

ilk yıla oranla %8.660,74 oranında artmış ve yine çaylık alanı da 33.062 dekara ulaşarak %8.646.56 oranında artış göstermiştir. ÇAYKUR'un organik tarım stratejileri, halkın organik çaya bakış açısında yaşanan pozitif gelişmeler ve organik yaş çay alım ücretlerinin yüksek olması gibi faktörler organik çay üretimi yapan üretici sayısının, üretim yapılan alanın ve üretilen çay miktarının yüksek oranlarda olmasını sağlamıştır. Ülkemizde 1984 yılında özel sektörün yaş çay alma, işleme ve pazarlamasının serbest bırakılmasıyla birlikte Çaykur'un yanında irili ufaklı çok sayıda firma faaliyete başlamıştır. Ülkemizde üretilen yaş çayın %53'ünü Çaykur, %47'sini ise özel sektör işlemektedir. Çayın ülke ekonomisindeki konumu ve çay tarımının verimliliğiyle ilgili önemli göstergelerden biri olan, dekar başına alınan ürün bazında Türkiye yaklaşık 1.65 ton da ile dünya genelinde önemli bir konuma sahiptir. Bu veri ülkemizde çay yetiştiriciliğinde yetiştiricilik açısından bir sorunun olmadığını göstermektedir.

YETİŞTİRİCİLİK SORUNLARI

Ülkemiz çay alanlarında, miras yoluyla bölünmelere bağlı olarak, işleme başına düşen arazi varlıklarında küçültmeler, doğrudan çayla geçimini sağlayan üretici sayısını azaltmıştır. Bu durum yetiştiricilik aşamalarında kültürel uygulamaların ideal şekilde yapılmasının önünde engel oluşturmaktadır. Gübreleme uygulamalarının toprak ve bitki analizleri yapılmadan her yerde standart bir şekilde yapılması hem toprak yapısının bozulmasına hem de üretim maliyetinin artmasına

neden olmaktadır. Hasat aşaması için en uygun kesim büyüklüğü olarak önerilen 2.5 yapraklı hasat uygulamasına zaman zaman uyulması işlenen çayda verim ve kalitenin düşmesine neden olmaktadır. İşlenerek satılan ürünlerde kaliteyi belirleyen en önemli hammadde kalitesidir. Bu nedenle yetiştiricilik aşamasında yapılan hatalara bağlı olarak ürün kalitesinde meydana gelmektedir.

ÇAY ALANLARINDA YAŞLANMA

Çay bitkisinde ürün, yapraklardan elde edilir. Dikiminden itibaren 4 yaşında ürün alınmaya başlanmakta ve ekolojik şartlara bağlı olarak 8-10 yaşından sonra maksimum ürün düzeyine ulaşılmaktadır. Çay bitkisinde ekonomik verim yaşı, ekolojik şartlar ve uygulanan kültürel tekniklere de bağlı olmakla beraber genellikle 50-60 yıl olarak kabul edilmektedir. Ülkemizde çay bahçeleri yaşlı konumdadır. Özellikle 1 sınıf çay bölgesi alanı içinde kalan çaylıklar ilk kurulan tesisler olduğundan oldukça yaşlı konumdadırlar. Çay alanlarının %30'u 50 yaşın üzerinde, ekonomik verim yaşını tamamlamış çaylıklardan oluşmaktadır. Çayda verim, çay sürgünü olduğundan ve yaşlanan bitkilerde sürgün verimi düştüğünden yaşlanma aynı zamanda düşük verimlilik anlamına gelmektedir. Çaylık alanlarımızda devasa oranda yaşlı bitkiler bulunmaktadır. Gençleştirme budama sistemi uygulanırsa bile yaşlı çay bahçelerinden kaliteli yaprak alınması mümkün değildir. Bu nedenle öncelikle çok yaşlı alanlar başta olmak üzere çaylıkların belirlenecek üstün nitelikli genotiplerle yenilmesi gerekmektedir. Gençleştirme budaması aynı bitkiden ürün alma süresini uzatmakta ancak yaşlılığı ortadan kaldırmamaktadır.

ORGANİK TARIM UYGULAMALARI YETERSİZ

Günümüzde bilinçsiz uygulamalar çevreyi önemli düzeyde tahrip etmiştir. Aynı zamanda tarımsal üretimde aşırı kimyasal kullanımı hem çevre ve hem de bu ürünleri tüketen insanlar için tehdit oluşturmaktadır. Çevre ve insan sağlığının korunması için geliştirilen en önemli teknik organik tarımdır. Organik tarım, insan sağlığına ve çevreye zarar vermeyen ve üretimde kimyasal girdi kullanılmadan, üretimden tüketime kadar her aşaması kontrollü ve sertifikalı tarımsal üretim biçimidir. Ülkemiz çay yetiştiriciliğinde genelde ticari gübreler dışında kimyasalların kullanılması çevrenin korunması yanında ürün ve ürünü tüketen insanların sağlığı açısından büyük avantaj sağlamaktadır. Buna ilaveten sertifikalı bir üretim şekli olan organik tarım kapsamında organik çay üretiminde de önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Türkiye "de organik çay üretimi Çaykur öncülüğünde Artvin'in Borçka ilçesi ile Rize Çamlıhemşin ve Hemşin ilçelerinde yapılmaya başlanmıştır. Ayrıca özel sektör tarafından da organik çay üretimi artıma çalışmaları yapılmaktadır. Hemşin ilçesindeki modern organik çay fabrikası siyah çay üretimi yaptığı gibi organik yeşil çay üretimi de gerçekleştirilmektedir. 2011 yılı sonu itibarıyla tam organik üretim yapılan çaylık alan 2531 dekara, üretici sayısı 1010'a ulaşmıştır. Üreticilerden 1.743 ton tam organik yaş çay yaprağı satın alınarak işlenmiş ve elde edilen 313 ton siyah ve 13 tonu yeşil olmak üzere toplam 326 ton organik kuru çay tüketicilerin beğenisine sunulmuştur. Ülkemiz çay yetiştiriciliği ve kuru çay üretiminin tamamının organik ve iyi tarım uygulamaları kapsamında sertifikalı üretim kapsamında yapılmaktadır. Bu durum çevre konumunu ve insanımızın sağlığı açısından önem kazanmakla birlikte aynı zamanda ihracat payımızın artmasını da sağlayabilecektir.

DÜNYA ÇAY YETİŞTİRİCİLİĞİNDE TÜRKİYE'NİN YERİ

Çay alanları yönünden dünya genelinde 8 sırada olan Türkiye diğer, ülkelerin aksine çay alanlarında azalmaya gitmiş

ve son 20 yılda ki azalma %16 dolayında gerçekleşmiştir. 1990 yılında 2 524 650 ton olan dünya kuru çay üretimi son 20 yılda yaklaşık %85 artarak 4.668 968 tona ulaşmıştır. Bu Üretim artışında en büyük pay Çin'e aittir. Dünya genelinde üretim alanındaki %46 oranında artışa karşın, kuru çay üretiminde %85 oranında bir artış gerçekleşmiştir. Bu durum yeni kurulan çaylıklardan hasadın yapılabilmesi yanında çayın işlenmesi, muhafazası ve değerlendirilmesinde gelişmeler olduğunun da bir göstergesi olarak görülmelidir. Kuru çay üretimi yönünden dünya genelinde 5 sırada olan Türkiye, diğer ülkelerin aksine çay alanlarında azalmaya rağmen son 20 yılda üretiminde %81 dolayında artış sağlamıştır. Dünyada üretilen çayın yaklaşık %60'ı üretici ülkelerde tüketilmekte, %40'ı ise diğer ülkelere ihraç edilmektedir. Dünya genelinde Çay ihraç eden ülkeler ağırlıklı olarak Çin, Hindistan, Sri Lanka, Kenya önemli miktarlarda çay ithal eden ülkeler ise AB ülkeleri, Rusya, İngiltere, ABD ve Ortadoğu ülkeleridir. Dünya genelinde ihraç edilen çay miktarı ise 2023128 tondur.

ÇAY ÜRETİCİSİNİN GÖRÜŞLERİ

Giresun'da 32 yıldır çay üreticisi olan Hava Çoban çay üretiminin gördüğü kadar kolay olmadığını dile getirdi. Çay üretmek bir hayli zahmetli ve yorucudur. Çay yağışlı bölgeleri sever. Biz yılda üç sezon olarak çay hasadını gerçekleştirilmekteyiz. Üç sezon boyunca birer defaya mahsus gübreleme yapıyoruz. Bu gübreleme sonuna çay bitkisi verim olarak ÇAYKUR firmasına vermeye yetmiş oluyor. Çay verim günleri vardır. Bu günlerde eksper çayları alır araçlara yüklenerek Tirebolu ilçesinde bulunan Çaykur Çay fabrikasına işlenmek üzere götürürler. Biz çay hasadını yaptıktan sonra ÇAYKUR'a vermekteyiz. Eğer ÇAYKUR'a verme kotasını doldurursak özele vermekteyiz. Özelden devletten ayrı ve kilosunu 1-2 TL düşük fiyatla satın almaktadır. Aslında aralarında pekde bir fark bulunmamaktadır. En çok Rize bölgesinde yetişen çayı bizde kendi memleketimizde yetiştiriyoruz.

